

Uudisleht

Ilmub iga päev

Toimetuse ja kontori: Tallinn, Rataskaevu 9

Reedel, 8. septembril 1939 — Täna 12 lk.

Torpedo Briti kaubalaevale

**„Olive Grove“ läks põhja 200 m ili Hispaania rannast loode pool.
Meeskond päästeti**

New York, 8. sept. ETA. (Reuter.) Lini-laev „Washington“ on saatnud raadioteate, milles kinnitatakse, et Briti kaubalaeva „Olive Grove“ on torpedeeritud Hispaaniast umbes 200 miili loode pool.

New York, 8. sept. ETA. (Reuter.) Kurir „Washington“ on teatanud raadio teel, et „Olive Grove“ meeskond on täielikult päästetud ja et ükski ei ole kadunud ega haavatud. Edasi „Washingtoni“ kapten teatab, et Saksa allveelaeva komandör oli väga viisakas ja abistas

igati 33 meremeest, enne kui „Olive Grove“ põhja läks.

Ameerika laev „Farmer“ on teatanud raadio teel, et üht Briti laeva, kui ka Prantsuse laeva „Tamarat“, on rünnanud Atlandi ookeanil ühe allveelaeva poolt.

Ameerika arutab riigikaitse küsimusi

Roosevelti dekreediga lubati tavalisi kaubakrediite sõdijatele

Washington, 8. septembril. ETA. (DNB.) President Roosevelt pidas neljapäeval pärastlõunat mitmetunnilise erakorralise valitsuse-istungi. Nagu tähendatakse, olid arutatud riigikaitse küsimusi.

Washington, 8. septembril. ETA. (DNB.) President Roosevelt andis neljapäeval dekree di teel loa jatkata tavaliste rahuaegsete kaubakrediitide andmist sõdijatele riikidele normaalseks kaubanduslikeks transaktsioonideks. Ühendriikide neutraliteediseadus keelab laenu andmise sõdivatele riikidele, jätab aga välja krediidi eelsool mainitud viisil.

Washington, 8. septembril. ETA. (DNB.) Välisminister Hull teatas neljapäeval, et ta ei võta isiklikult osa Pan-

Ameerika konverentsist, mis algab Panamas arvatavasti 21. septembril.

Edela-Aafrika sõdijate seas

Pretoria, 8. sept. ETA. (Reuter.) Kõige autoriteetsemalt poolt kuulub, et Lõuna-Aafrika deklaratsiooni tagajärjel tuleb ka Edela-Aafrikat pidada automaatselt sõjas olevaks Saksamaaga.

Jugoslaavia ei mobiliseeri

Belgrad, 8. sept. ETA. (DNB.) Agentuur Abala teatab: Inglise telegraafiagentuuri poolt lehitatud teade Jugoslaavia armee arvatavast järkjärgulise üldmobilisatsioonist on täiesti ebaõige. Siin on tegemist ainult spetsiaalvägede mõnede tagavaramäelaste järkude kottututumisega kohalikeks maadõlvitajaks.

10 000 dollarit „Athenialt“ pääsnute abistamiseks

Ameeriklased nõuavad uuele sõidule miiniristlejat saatjaks

London, 8. sept. (Savas.) ETA. Praegu Glasgows viibivad 150 päästetud ameeriklast „Athenialt“ on seletanud, et nad keelduvad tagasi pöördumast ühendriikidesse laeval, mida ei esfor-teerita miiniristleja poolt. Nad avaldasid selle resolutsiooni pärast seda, kui ühendriikide juurtsaadik Londonis Kennedy oli neile teatanud, et ühendriikide valitsus saadab neile järele laeva, et

toimetada neid tagasi ühendriikidesse. Nad ei ole lastnud endid meenda Kennedy poolt, kes kinnitas neile, et ei rünnata laeva, mis kannab Ameerika lippu. Lõpuks teatatakse, et ühendriikide peakonjul Glasgows Davis on seletanud, et Washingtoni valitsus on määranud 10.000 dollarit „Athenialt“ pääsnute abistamiseks.

Briti kuningas gaasimaskis

Külastas Aldershoti sõjaväelist keskust

London, 8. septembril. (Savas.) ETA. Informatsiooniministeerium teatab: Kuningas Georg VI külastas neljapäeval pärastlõunat Aldershoti sõjaväelise keskust. Kuningas oli rietatud feldmarsjali mundrisse ja ta kandis gaasimaski. Teda tervitati kaua vaimustatult vägede poolt, teda ta inspekteeris. Üks sõdur hüüdis: „Sumal õnnistagu Teid!“

Tshiili abinõud

Santiago de Chile, 8. sept. (DNB.) ETA. Riigipresident Aguirre kirjutas neljapäeval alla mitmele dekreedile, mis puudutavad Tshiili neutraliteeti. Ühe dekreediga määratakse, et sõdijate riikide laevadele antakse Tshiili sadamais ainult niipalju kütteainet, et nad võiksid jõuda mõne naaberriigi sadamasse.

Guatemala neutraalne

Guatemala, 8. sept. ETA. (Savas.) Guatemala wabariigi president on alla kirjutanud dekreedile, millega Guatemala kuulutab oma neutraliteeti.

„Uudisleht“

Ilmub nüüd

7 korda nädalas:

Igal tööpäeval lõuna paiku,

pühapäeviti aga senisel varahommikul.

„Uudisleht“

toob juba täna seda, mida mujalt loete alles homme.

Värskemaid uudiseid sama päeva sündmustest leiate vaid „UUDISLEHEST“.

Lugege igapäev „Uudislehte“!

E. K. KUJUTAVA KUNSTI
SIHTRAPITALI VALITSUSE

KUNSTI SÜGISNÄITUS

avatakse laupäeval, 4. nov. s. a.
Tallinnas Kunstihoones.

Tööd näitusele Tallinnast peavad olema Kunstihoones hiljemalt 30. oktoobril kl. 10 ja mujalt 28. oktoobril Tallinna jaamas.

Määrdeõli puudust

pole karta sellel, kes ise regene-reerib oma tarvitatud õli.

SCHLEGEL'i õliregeneraator muudab mustunud õli jälle puuks.

Pöörduge Carl F. Gahlnbäck'i

õli osak. poole
Tallinn, Uus tän. 4. Tel. 450-33.

Odavaimalt ostate kõrge-
väärtusliku
FOTOAPARAADI
või
JALGRATTA
parimate äärmaksu-
tingimustega
Kontor „E R M O“
Harju 34. Tel. 428-48.

GERD NEGGO
tantsu- ja liikumisstudio
Kõik 30. Tel. 462-83.
Kõnet. 11-12 ja 6-7, välja arvatud
laupäev ja pühapäev
Õppetöö algus 14. septembril.
Õpilasi võetakse vastu:
tantsurühma (balleti ja kehatehnika),
lasterühmadesse;
liikumisrühmadesse võimlemisrüh-
mad algajale, edasijõudnuile ja
valikrühmad).
See ja külm dush. Samas üüratakse ka
ruumid välja.

Kauni ümbrusega, mugava
ja koduse meeleoluga, ees-
kujuliku köögi ja maitsevate
napsidega kostitab oma
külalisi alati
RESTORAN
„LIIVA“
Avatud kella 1/23 öösel.

Autoomanikud!
Õlipuudust pole Tell karta.
kui muretseda endale mootorisje montee-
ritama õliregeneraatori
„LUBER FINER“
10-tordne õlifiltrühoid
ja mootori ea pikenemis.
CARL F. GAHLNBÄCK, Tehn osak.
Tallinn, Uus tän. 4, tel. 450-33

Piiskop saab iga päev lilli

„Meie kirikus on veel vähe armastust“ Kas lahendus siiski leplikus vaimus?

Konfistoorium oma viimasel koosolekul loomis, et piiskop teeks järeltuleva ning võtaks seisuks 8 praosti teguviisi suhtes, vastavalt kirikukogu otsusele.

Kuuldavasti on kaalumisel olnud juba mitmesuguseid võimalusi. Konkreetseid otsuseid aga veel tehtud ei olewat. Samuti ei ole selge, millal peetakse järgmine konfistooriumi koosolek.

Pärast kirikukogu koosolekut paistis, et lõhe niivõrd piiskopi pooldajate kui ka nende vastaste rinde vahel on veelgi laienenud. 8 praostit ja nende poolehoidjad otsustasid jätta võitlust. Eesti kiriku ametliku hääleandja meergudelt paistis ka, et seal ei taheta sellest teada, mis vastane pool soovib. Suhtisime sellele tähelepanu oma lehe läinuopühapäevases numbris. Müüid on „Eesti Kirik“ sellele reageerinud ning on omapooliselt näidanud siiski tahet leplikus lahenduseks.

Piiskopi poolt olevat kogu aeg püütud küsimust lahendada leplikus vaimus ja sallimuses.

„Siis“ leitakse seepärast olevat teisel pool ning teine pool peavad ka seda tunnistama. „Tahaksime uskuda, et arusaamise remideerimine seni käidud tee kohta seal pool ette võetakse (meie

jõr. „U.“), mis on üheks paremaks eelduseks, et pooled võiksid tulla ühe laua ümber ühise töö kasuks Eesti evangeelse kiriku rikkalikul tööpõlul.“

Piiskop S. W. R a h a m ä g i tänab jüdamest kõiki neid sõpru, ametiühendite, praoste, õpetajaid, kogudusi jne., kes oma juure arusaamise ja osavõttuga teda ta libedal ajal raskes isiklikus võitluses on toetanud ja

rõõmistanud lilledega ja mitmesuguste annetega.

Samas kiriku hääleandja numbris on toodud ka mõningate kirjade siju, mis kaabunud piiskopile ning millesdes palutakse kirikupead jääda oma kohale.

Muu hulgas ka Tallinna Jaani koguduse liikmed pikemas kirjas väljendavad oma poolehoidu piiskopile

(Mististi praost Rahu pühikonna liikmed väljendavad).

Ühe suurema Tallinna koguduse liige märgib kirikutähtselt puhul muu hulgas, et „mististi on meie kirikus veel vähe armastust.“ Üks Oleviste kogudusest kirjutab: „Et kõrged kiriku ametikandjad olid valmis kiriklike küsimuste lahendamiseks võõrama

ilma l i k e võimude poole, on järele mõeldud nõrkuse tunnust.“

3ga tõstetult mõtlema ja oma kirikut armastav kristlane pidi ennatundina jeejuga jammu läbi jolmatuna ja hõiristuna. Sellest alates küsimusi võib lahendada ainult usust lähtudes.

Samaja koguduse juhatus Soaremaal leiab, et riinast piiskopi küsimuses on rahvuslik ja

algatatud saksa vaimust imbutatud kirikuõpetajate poolt.

Lõpuks märgitakse, et juba enne, kui piiskop oli otsustanud ametipuhkusele tagasi tulla, on piiskopi küsimuses pöördunud valitsuse ja presidendi poole. Seda on teinud Wiru praostkonna praost, Saaremaa praostkonna koguduse juhatused ja nõukogud.

Piiskop saavat praegu oma poolehoidjatele üle maa igapäev rohkem lilli.

End. õpetaja Lepa asjus seletatakse, et Lepa on 16. apr. 1935. a. mabastatud kiriku teenistusest ega ole sellest alates seisnud enam kiriku teenistuses ega seisa ka praegu. Vaimulikust seisusest väljajäetmine kuulub aga kirikutöhtu võimkonda.

Naisliit hakkab õpetama lastekasvatamist

„Kas Naisliidu asjaajaja pr. J m a - l a e w u ?“

„Telefonil juures.“

„Mis uudiseid praegu Naisliidu töös? Kas sügisene töökava on juba loostatud?“

„Kõikjal saab öelda, et korraldame organisatsioonide kaudu rea kursuseid. Kodumajanduse alal algavad Tallinnas peagi konserveerimise kursused. Edasi on ette nähtud imiku ja väikelapse kasvatamise ja hoidmise kursused, mis algavad umbes septembri keskpaigas.“

„Kas Tallinnas loodate palju huvilisi selliste kursuste vastu?“

„Kindlasti on neid. Esmesed kursused on aga Narvas. Kursuseid ei korralda Naisliit otsekohe ise, vaid liitu kuuluvate organisatsioonide kaudu. Naisliit saadab kohtadele wälja instruktorid.“

Tallinnas oli waremalt korraldatud emade kursused, seekord leidus osavõtjaid õige arvukalt. Kursused on muidegi mõeldud neile, kel lasti või kel huvi laste kasvatuse vastu.“

„Mis uudiseid veel?“

„Kui seda pidada uudiseks, siis igapäevase jooksu töö all on korraldatud kodumajanduse alal õppinud noorte õppekõrbesse juhtimine. 3ga kodumajanduse alal looli lõpetanud peab olema praktiliselt, muud ta ei saa kutsetunnistust.“

„Kas meil on sellised õppekõrbed?“

„Need asuvad harilikult perekondades, kus perenaine huvitatud noorte kasvatamisest ning omab ka eeskuju jne. poolt selleks eeldusi. Naisliit valib selliseid majapidamisest wälja ja juhib noored sinna.“

Saksa varustab põhjariike kivisööega

Rootsi, Norra, Taani ja Soome jätkavad Saksaga normaalset kaubavahetust

Rootsi lehe „Svenska Handelsbladet“ Berliini korrespondent teatab, et Saksa valitsuse erivoliniku, suursaadiku von S a s s e l i ringsõidu tähtsama tulemusena Põhjariikes on saavutatud kokkulepe selle kohta, et

Saksamaa võtab Rootsi, Taani, Norra ja Soome

varustamise kivisööega oma hooldeks.

Teatavasti sõe wäljaveetu Inglismaalt Skandinaaviasse on peaaegu lõppenud ja söega varustamise küsimus tekitab põhjariikidele teatavaid muresid.

Korrespondent teatab veel, et kõigi riikide valitsused on kinnitanud, et nad tahavad kaubavahetust Saksamaaga

senises ulatuses igati üleväl hoida. Sama soow on ka Saksa poolt.

*

Meie kivisööga varustamise küsimuste kohta kuuleme, et ühikutele firmadel on juba peetud ja pidamisel tagajäreksid läbirääkimisi teatavate maade firmadega kivisöe saamiseks.

Töölisvanemad arutasid valimisküsimusi

Eileõhtusel töölisvanemate koosolekul tuli muude küsimuste hulgas kaalumisele ka eelseisew Töölisteja valimine. Pärast kaja liikme R o p l u s e ettekannet, millele järgnes õige rohkesti sõnavõtte, otsustati vastu võtta resolutsioon, millega kiideti heaks üleriikliku konverentsi poolt loostatud kandidaatide nimestik ja otsustati kandidaatide „läbimineku“ kõigiti toetada.

Koosolijate poolt teatati, et mitmes käitises on töölisvanemate tähelepanu juhitud võimalikkudele vallandamistele töö seismajätmise puhul, kuid ülesütlemisele veel efinenud ei ole.

Leimavedaja kihutas jalgratturite otse

Alasingsi tän. 13 elunev Robert R ä i t teatas politseile, et ta kukunud jalgrattalt maha Tartu mnt. 46 maja ees. Järeleõitud leimavedaja pole aga pidurdamus, vaid sõitnud oma wantriga üle jalgratta, wigastades seda õige tühiselt.

Salamiin koplis

Koplis salajaselt wiinaga hangeldamise pärast koostas politsei protokollid: Althander Pöderile ja Erna-Eliise K ä l a f a a r e l e, kelle elukoht Wene-Balti aj. 126 ning Wene-Balti aj. 106—9 eluistwale Nadezhda E s w e t k o w i l e.

Peremees „tegi äri“ tööliste haigusel

Lubja tän. 9 majavõõberdamise töölal sai wigastada Artur G a l j a s, kelle elukoht Eitfi tän. 4—8. Müüid koostatud majavõõberdamise R. K l e m m e r i l e G a l j a s e avaldusel protokoll, kuna ta oli jätnud tööliste Tallinna ühishaigekassas registreerimata, olgu ei töötasust pidanud haigekassa tasusid raha sinu.

Sõda segab ilmade ennustamist

Metobs ei saa sõdiwateft maadest ilmastikuandmeid. — Lähemal päewil oodata veel seniste ilmade püsimist

Küsimine Tartu ülikooli metofiit, kas puhlenud sõda avaldab mõju ka ilmade ennustamisele. Pealiskaudsel waatamisel pisut weidrana tunduwale küsimusele wastas metofiit jünopit J. R u f f, et sõda on ilmade ennustamise tõesti teinud palju raskemaks. Nimelt puuduwad täielikult raadioteated Poola, Saksa, Inglis- ja Prantsusmaa ilmajaamadest. Nimetatud maade ilmastikuandmed, eriti kolme efimejena nimetatud omad, olid aga oluliseks teguriks enam-wähem täpsete ennustuste tegemisel. Selmistel päewadel sai lüüka osaliselt tähta ilmateadetega Mlandi ookeanis liikuwateft laewadelt, ent neljapäewal puudusid ka need, kuna laewad ei saada enam raadiogramme.

Praeguse ilmade seisuksorra kohta tuleb tähendada, et Põhja- ja Lääne-Wene ning Balti riigid on juba mõnda aega kõrgerõhkkonna walduses. Kuigi see paiguti näib täituwat, on siiski arwata, et lähemal päewil senised ilmad püsivad. Wõrdlemisi suure õhuniiskuse tõttu on võimalikud äikeje- ja hoowihmad. Kuna ka wahpeal jähnenud Looke-Wenes on temperatuur uuesti tõusnud, on arwata,

et juuremat temperatuuri langust pole tänahomme tulemas. Samuti on hoowihmad ebatõenäolised. Wõrdlemisi suure pilwitusse tõttu dõkülmade kartust ei peaks olema. Wiimastel öödel on temperatuur olnud kuus ja rohkem kraadi üle nulli.

Mees katkise peaga rentsis

6. jst. õhtul leiti Tõrwas Wiljandi tänawal Helme wallast päritolew W a i f o o nime- line isik lamamas turgelt purulöödud peaga rentsis, kusjuures W a i f o o hõbune asus tõnnitel. W a i f o o oli purujoobnud ja nähtawasti kukunud maha wankrilt.

Wiljandi kohtus karistati furnut

Wiljandi 1. jaoskonnakohtuniku juures oli arutufel kaupmees Jaan Balu õlle müügi asi, kus J. Balu jüüdistati fellest, et tema on lastnud oma ohtjatel kaupluse kõrwalruumides õlut juua, kuigi kaupluses on õlu müügil waid wäljawiimiseks. Raebalune polnud kohtusse ilmunud, kuid tunnistajate tõendusel määrati Jaan Balule tagasilejatsufega 10 krooni rahaträhi wõi kaks päewa aresti.

Müüid on saanud teatavaks, et Jaan Balu on juba 25. augustil furnut.

Õpilaste rekordarm Tõrwas

Tänapäewane aasta on üllatanud Tõrwa gümnasiumi, reaalkooli ja progümnaasiumi õpilaste rekordarwuga, millest siin pole nähtud enne. Koolid töötawad praegu kofku kaheksa klassikomplektiga ja neis on kofku 264 õpilast, kusjuures selles arwus wõib tulla veel suurenemisi.

Dõkülmad tegid kahju

Käesolewa nädala algus tõi Helmes ja Tõrwas madalamatel kohtadel ilmsiks ka dõkülmi, mis on tekitanud küllalt suuri kahjusid, häwitades madalamates orgudes ja wete lähedastes kohtades eriti kartulipealseid, mis seni säilunud korralikult rohelisena.

Ümberlõinud wiljakoorem põhjustas tulikahju

Lustiwere wallas, Lustiwere külas, W i f i talus peffis taluomanik Johannes Smidt wilja. Ühe koormaga juhtus aga rehepeffumafina juurde ajades õnnetus, koorem läks ümber, aja wiljast poisitus traktori jumbutaja torule, misjuure hõõguis ja wilja põlema jüüitas. Kohalerutanud inimesed suutsid kodusse abinõudega tule kiiresti kustutada, wastasel korral oleks tuli lewinud ligi daloletamatesse põhutuhjadesse, tekitades suurema tuleõnnetuse. Rehepeffumafin suuremat wigat ei saanud ning omanik hindab kahju 20 kroonile.

Kihnu vallas 97 kana

Jga kümne talu kohta 4 kana

Kanapidamine öeldakse olewat wiimastel aastail teinud suurt tõusu, kuid siiski leidub kohti, kus kana on veel wõrdlemisi haruldaseks kodulinnuks. Üks selliseid kohti on Kihnu wald Pärnumaal, kus wiimase põllumajanduse loenduse

andmetel 225 talu kohta tuleb ainult 97 kana. Seega tuleb keskmiselt iga 10 talu kohta waid 4 kana.

Kuidas need 4 kana kümnet talu muuadega suudawad varustada, selle kohta pole muidegi andmeid.

Pesupesemine rikub käsi!

Imbutate aga kōad enne tōōd Nivea-kreemiga, sōiluvad nad alati pehmed ja hoolitsetud.
Hinnad: Kr. 0.30 — 1.20
Werner Mehks, Tallinn.

NIVEA-KREEM

Relvad ja propaganda

Üks nädal Poola-Saksa sõda

Täna mõõdub nädal Saksa-Poola vahelise sõjategevuse algusest. Selle nädala kestel on Euroopa võtnud äratundmatult uue ilme. Sõdivad riigid on vastastega astunud võitlusse ja erapooletud kindlustavad oma erapooletust, võttes tarvitusele ettevaatusabinõusid ja kohaldades oma majanduselu sõjaolukorrale. Tänapäeva riikide vaheline elu on niivõrd tihe, et ükski riik ei saa telsteta läbi. Erapooletud riigid peavad nüüd oma sisseveo ja väljaveo korraldama ümber, ostma nii mõnedki väliskaubad mujalt ja saatma oma ekspordi uutesse kohtadesse.

Kuigi meie pole sõjaga otseselt seotud ja sõda ise on meist kaugel, ei saa meiega sõjast täiesti mööda. Balti meri, mis senini vaba kaubateena oli lahti kõigile, on nüüd Taani väinades ja Saksa kallaste juures mineeritud. Miine on juba küllalt ka Põhjameres. Juba on mitu kaubalaeva läinud miinide otsa ja hukkunud. Miiniväljad halvasid riikide merekaubandust tunduvalt. Sõja arenedes võib sõdivate riikide poolt tulla ka blokaad, mis merekaubandust veelgi kitsendab.

Sõjategevusest endast Poola ja Saksa vahel ei saa veel päris selget pilti. Niipalju võib aga öelda, et Saksa väed on võrdlemisi sügavalt tunginud Poola maa-aladele ja rühivad üha edasi. Poolakad pidid andma ära Ülem-Sileesia ühes selle võimsa tööstusega. Koridor — see tekkinud sõja üks peapõhjus — pole ka enam poolakate valduses, vaid sakslased löid juba ühenduse emamaa ja Ida-Preisi vahele. Eilsed telegrammid tõid teate, et poolakad andsid ära oma vana kuningate linna Krakovi, kus maetud nende suure juhi Piłsudski põrm. Saksa väed, mis väljusid Ida-Preisimaalt, lähenevad Varssavile ja tundub, et poolakad jätavad maha vist ka pealinna. Poola valitsus ongi juba kolinud Ljubliini.

Sõjasündmused eemalt hinnates näib, et poolakad ei ürita sakslastele eriti suurt vastupanu, vaid taanduvad täies korras, mitte löõdutena. Kuna Poola enne sõja algust viis läbi üldmobilisatsiooni, siis peab tal olema vähemalt 4 miljonit või veel rohkemgi armeed. Kui see armee oleks täie jõuga sakslastele astunud vastu, siis poleks viimased suutnud nii kiiresti tungida edasi. See-ka peab oletama, et poolakate kiire taandumine on nende sõjatektika nõue. Nähtavasti ei taha poolakad senistel halbadel positsioonidel tõhusalt vastu panna ja oma armeed verest tühjaks lasta. See osa Poolast, kus senini võideldi, on lase maa, kus väga raske vastu panna, eriti seetõttu, et võimaldab Saksa motoriseeritud vägedele ja lahingmasinatele kõigiti head tegutsemisvabadust. Mida ida poole nihkub sõjategevus, seda halvemaks muutub maastik sakslastele. Teed jäävad harvemaks ja maapind ise muutub soiseks. Seal kaotavad tankid ja motoriseeritud väed oma tähtsuse ja Poola eeskujulik ratsavägi kerkib esirinda. Võibolla on poolakate taganemine tingitud sellest. Võimalik, et Poola armee taandub senini, kui läänerindel tuleb sakslastele tugev press ja võimaldab minna üle omapoolsele rünakule. Senini on aga algatus kogu aeg olnud sakslaste kätes.

Inglased ja prantslased, kes astusid sõtta kolmandal päeval pärast Saksa-Poola sõjategevuse lahtipääsemist, on senini sooritanud paarid pommitusretked Saksa aladele ja teostanud väiksed kokkupuute-otsimised läänerindel. Inglased ja prantslased ei pääse sakslastele kergesti juurde, sest üle Siegfriedi joone tungimine oleks väga ohvriterikas, kui see üldse õnnestukski.

Kuid kuidagi peavad lääneriigid siiski Poolale abi muretsema, sest nad ju ise tagasid Poolale tuge ja toetudes sellele abile lükkaski Poola Saksa nõudmised tagasi ja riskis minna sõdima vastastega, kes temast üksi vaidlematult tugevam. Mida teevad lääneriigid, see peaks selguma juba lähemate päevade kestel, sest nad ei või Poolat üleni ka okupeerida lasta.

Koos relvade sõjaga on pääsenud lahti ka propaganda-sõda. Mõlemad sõdivad pooled saadavad teateid, mis tihti üksteisele vastukäivad. Eriti paatoslikud on raadioteated. Näib, et käesolevas sõjas osatakse hinnata eetritvalda. Vaenulised pooled kasutavad ära oma tugevajõulisi saatjaid, et mõjutada vastase tagalat ja anda maailmale teateid, nagu neil sobiv anda.

Sellepärast tuleb mõlemate sõdivate poolte raadioteateid oma võitlustest ja teise suurtest kaotustest võtta õige ettevaatlikult. Meie, Eestis, kus on palju tugevaid jüüsi vastuvõtjaid ja rohket võõrkeelte oskust, võime seda eetrisõda küll huviga jälgida, kuid peame selle juures saadetavaid andmeid ja teateid tugeva kriitikaga võtma, teades, et moodses sõjas on üheks tugevamaks relvaks propaganda, milles on kõik lubatud, kui sellest aga saab kasu. Kuna meid kui erapooletut riiki ei huvita põrmugi sõdivate poolte sõjapropaganda, vaid õiged teateid sõjaväljadelt, siis ei või lehedki raadiovirrvarr-

46.

Kui briljantides peitub inimsaatus

„See polegi inimene, vaid kummitus, üks neetu, kes oma roima eest on muudetud kolebaks loomaks inimese peaga.“

„See on ebaust ja mõttetust!“

„See pole mõtetust. Mina olen teda varemaltki mitu korda siin näinud. Jaakford kui tuleb suurveest, tuleb ka tema merest siia. Siinseid inimesi tunneme teda hästi.“

Loom tulebki nende lähedale ja häälitseb kaeblikult. Rodemann waatab hirmunult tema inimesejarnast nagu.

„Tagasi!“ vanamees tõmbab Rodemanni talbalt eemale. „Teda ei tohi maadata. Tema tahtis nüüd jõest uppunud inimeste laibad taldale ja nendega koos ka õnnetu. Mina tuln, et teilt osta teie leiukohta, kuid nüüd...“

„Nüüd on see väärtusetu!“

„Jah, nüüd on see väärtusetu. Kõle loom müüb kõik teemandid endaga ära merre.“

„Aga Antonio! See pole mingi koletis, vaid merelehma tõug, mis pealt jarnaneb inimesele.“

Hõljuv rütm

„Mida tead sina roheline muistlusest siinsetest asjadest. Ole õnnelik, et päästsid tema käest „felfimehelikuse kiwi.““ Rodemann kuulab nüüd vanamehest, mis nende kiwidega oli juhtunud. Enne veel, kui saabus koit, kihutab ta oma hobusel peistele järele.

Kelm püüab uut saaki

„Van Swine ja tema tüdruk on kiwiga juba ammu kindlas kohas,“ seletab kõrkem Rodemannile. „Õige teie mõistlikum kui inglase ja prantslane, kes ei kuulanud minu nõu ja läksid neile järele. Järgmisel päeval nägime meie ühel-jamal kohal tiirlemas eakorraliselt palju ratsakulle. Nad näidid ootamat haavatavusest, meie läksime sinna vaatama. Seal polnud aga enam midagi päästa, sest inglase ja prantslane olid juba uppunud.“

„Kas teie ei teate, misjuresse jadamalinnas van Swine tahtis minna?“

teateid ära tuua, vaid avaldavad ainult neld teateid, mis saanud faktideks ja millede eest vastutavad agentuurid. Mõned välislihed on juba sattunud oma kõmu liigagaruse ohvriks ja toonud teateid, millel hiljem selgunud tõsiolude valguses pole mingit alust. Ja mitte ainult raadiosaatjad, vaid ka mõlemate poolte sõjavägede ülemjuhatused varjavad nii mõndagi, mis armee tegevusele peavad kahjulikuks. Nii ei avaldata oma suuri kaotusi, sest see mõjuks armee meeleolule halvavalt. Kui vaenlane need teebki maailmale teatavaks, siis lükatase nad ümber. On ka päris loomulik, et väejuhatus püüab oma võite ja sõjasaaki vähem või rohkem suurendada, sest see tõstab armee võitlusindu. Need kõik on paratamatud reeglid moodses sõjapidamises ja kuuluvad armee juurde samuti kui lahingud ja relvad.

„Santosjel!“

„Santosjel!“ Seba pidas Rodemann oma õnneks, sest sinna jadamasse pidi ju jõudma ka tema pruut. „Kuidas pääsen ma siit Santosse?“

„Meie ratsutame harilikult iffa telegraafipostide järgi, kuid nüüd pole see võimalik. Weji on üleujutanud kõik kohad ja teie ei pääse enam läbi.“

Kuid Rodemann ei kuula teda enam. Juba ta kihutab mööda rohtlaant, hoides telegraafipostide lähedale.

Mäljarändajad on ettevaatlikud

Santosje jadamasse imetleb grupp noormehe mäe-ahelikku, mis juundub lõunapoolle. Selle mäeaheliku taga ongi see romantiline maa, kuhu nad tulnud otsima õnne ja rikkust. Kuid piff lõit üle ootamisi jagutas nende seiklusjõu ja romantikat tugemasti. Nad on õige umbuslikkudeks muutunud. Nende laemal oli ühe sajja mäljarändaja pruut, kelle peigmehe kirju nad olid lugenud.

Nüüd tahavad nad jelle milunud faksilasega enne lõnelha, kui hakkavad tungima põlismetja. Sellepärast läksid nad jadamasse mõitfesse hotelli korterisse, kus peatus nende reisiükslanna.

„Edasi“, kiirustab mees, kes neile jadamasse tulnud vastu. „Särta van Swine ei armasta oodata.“

Kuid noormehed on väga ettevaatlikud ja van Swine näeb, et tal on nende mõõrastega palju tööd, enne kui ta nad saab põlismetja. Noormehed ütlevad van Swinile näkku, et kui töö kummitfogumisel on lõepoolest nii tühj, siis tulgu van Swine nendega koos Saksa konsuli juurde ja kirjutagu alla kindel leping, mis meeste kindlustab kindla päemapalga. Nii nõuavad noormehed.

Õnneval telmil on varsti teada, et noormehed on saanud head nõu ühelt eurooplannalt. Varsti teab ta ka, kes see on. Preili Hedwig! Seba noort preilit tahab ta tingimata näha. Võibolla saab tema abil sama head äri teha, kui eelmise neiega, kelle ta jättis mõitfesse kiilatesse sijemaaale maha, sest ta tahtis mäljapetunud teemandist saada oja. Siinfilmaline noor neiu! See oleks waft üllatus bratiffilastele.

Raise jarm wallutas

Ta otjib Hedwigi tema hotellis üles ja on otgul pettunud neiu lihtameelusest ja otjekohesusest. Kuid siis peab ta jeda neiu eriti rafineeritud maskiks. Neiu tagasihoidlikkus ärritab meest ja talle hakkab see faksilanna meeldima. Iffa suurema hooga ründab ta neiu oma ettepanekutega — hakata temaga koos töötama. Kui neiu jääb ta vastu üksteisfeks, pahmatab mees mälja, kuidas ta teemantidega teenib juuri summe.

See jutt hakkab Hedwigit juba humitama. Võibolla kuulab ta ehk midagi ka oma peigmehest Rodemannist. Ta hakkab nüüd mehele eitama ettevaatlikke küsimusi, et saada rohkem teateid.

Van Swine näeb selles, et neiu on hakanud tema vastu viimaks ometi tundma huvi ja loodab juba, et on mõitnud. Nüüd teab ta mälja oma viimase trumbi ja näitab neiu oma suurt kalliskivi. Ei tee ta ka sellest mingit saladust, kuidas faks teemurit — inglase ja prantslane — andsid kiwi talle mõne napsu eest ära. Hedwigile muutub lugu iffa humitavamaks. Oma peigmehe kirjadest teab ta, et Rodemannil oli faks felfimeest, kelledega ta koos otjis teemante.

„Kas need mõlemad leidjid kiwi mõi oli veel üks kolmas nende juures?“ kübib ta.

„Kolmas? Kuidas nii?“

Rebane läks lõksu

Wana rebane peaks nüüd olema juba ettevaatlik ja märkama neiu aremust. Kuid ta peab jeda kindlaks nõusoleku tunnuseks.

„Enamifult on ju iffa nii, et mitu teemandifaemurit töötab koos,“ ütles neiu.

„Nüüd näen ma teid läbi,“ rõõmustab van Swine. „Teie olete hästi tuttav teemandifaemurite eluga ja tahtsite ife minna kaevama. Mõlumata algajana ei saavuta teie seal midagi. Kuid üheskoos mõitfime meie teha toredat äri.“

„Võibolla, kuid enne tõendage mulle, et olete minu vastu täiesti aus ja õelge mulle, mida teate teie sel-lest kolmandast?“

„Ma kuuljin, et mõlemad töötafid koos ühe faksilasega, kellest nad tahtjid kiwi mälja petta.“

(Särgneb).

Saksa jalgvägi rünnakul

Õiseid sõja- teateid rindelt

Saksa sõjateadete kohaselt kestis Poola vägede tagaajamine kogu rindel edasi. Lõuna-Poolas vallutati Lüss-Sandez ja weidi põhjapool ületasid Saksa väed Danajeci jõe. Saksa väed, kes vallutasid Kielce, tungivad edasi ja lähenevad Lubzi linnale. Põhjas Graubenzigist läänepool olev maa-ala on puhasstatud koridori Poola armee jäänustest, hävitatud kaks diviisi ja üks soomuspataljon, taks kaitsepataljoni ja üks ratsabrigaad.

Wislaft ida pool on Thorni—Strasburgi tee ületatud. Ida-Preisimaal liiguvad väed jõudlasti Narewi jõeni mõlemal pool Pul-tuski. Warskawi läänerrandteeaam on lee-tides.

Westerplatte jaar Danzigi lahes, mis se-nini langelasitult pani vastu Saksa jõu-dude rünnakutele, on nüüd alistunud. Need kaitstjad, kes jäid ellu, andsid endis sakslaste kätte wangi. Poola kindral Goforowski, 7. diviisi komandör, on langenud sakslaste kätte wangi.

Inglise peaminister Chamberlain esines alamkojas teletusega praeguse seisukorra kohta. Peaminister ütles, et Saksaama kavalis näib olevat oma peajõud koondada Poola vastu. Poola rahvas aga peab senini vastu kui armee taganeb. Poola rahwa moraali ja julgus on jäänud puutumata. Prantsusmaa on oma jõud mobiliseerinud täie tõhususega ja on praegu waenlase piiril kokkupannes. Edasi teatas Chamberlain, et Saksa alluue-lavvad on asunud Briti kaubalaevade küt-timisele ja neilt mitugi põhja laikuud. Wäe-raliteet on võtnud tarvitusele wäsinabinu-sid. Senini on Londonist ewafueeritud maa-le üle poolteise miljoni laev ja ema. Lon-donis on walmis 200 000 woodit õhurün-nakute ohwri te wäsinabinu-sid.

Saksa kaubalaewad põgenevad merebelle kiiresti erapooletutele sadamatesse. Reuter toob lähemaid andmeid inglise pommiten-nute rünnakust Wilhelmshafenile. Inglise len-nukid ründasid Saksa sõjalaewa madalalt ja tabasid seda. See laew olewat üks paremaid sõjalaewa Saksa sõjalaewastikus. Lennukid on rünnanud veel ka teist sõjalaewa, mis tekkis sadamast. Sõjalaewad ja maapatareisid wõidid inglased tugewa tulega vastu.

Slowakkia armee hakkas Tatra mägede juures Poola jõududele tungima peale ja löönud poolakad taganema. Saksa kattes-tasid sõdemeel veel ka Itaaliat. Saksa laadid lah-tus Itaaliast ja tekkisid Suiitiasse. Saksa tea-dete kohaselt on sakslased kuni kolmapäewani Poolas wõtnud wangi 25 000 sõdurit ja kaa-nud sõjalaagris 126 suurtükki ja palju soo-musautosid. Suwas teatab, et Saksa väed tugewenduvad läänerrindel Reini ja Moseli wahel. Nüüd jõude saabub Saksa sõdemaalt üha juurde.

Kaug-Idas tahetakse kokkulepet

Jaapan on nõus kaitsma sõdivate riikide rahvaste elu ja varandust

London, 5. sept. (Hawas.) G.M. Välisasjade alamriigisekretär Butler wastas alamkojas wabameelne rahwa-saadiku Manderi küsimusele.

Algul Butler teatas, et Jaapani wa-litsus teatas 5. septembril Suur-Britan-nia, Prantsusmaa, Poola ja Saksa esi-najale, et Jaapani walitsus on nõus kaitsma sõdivate riikide rahvaste elu ja warandust, kui wiimased tõmbawad

tagasi oma sõjalaewad ja wäeasjad, mis asuwad Jaapani poolt okupeeritud Hiina piirkonnas.

Butler seletas, et Briti suur-saadiku läbirääkimistel Tokios arutati Tient-sini küsimust, ent need läbirääkimised on praegu katkestatud. Briti walitsus ei ole mitte ainult walmis jatkama neid läbirääkimisi, waid ka sootwib neid pida-da lootuses, et jõutakse kokkuleppele kõigi

lahististe küsimuste üle. Wahepeal Tient-sini seisukord on jäänud muutusetu, wäl-ja arwatud see, et seda on raskendanud uputusjed ja ülenjutusjed.

Lõpuks Butler toonitas, et mõne päe-wa eest on wälja antud neli hiinlast, kes peeti wangis Briti kontsessioonala wõi-mude poolt.

Ennustused

Ennustajad eksivad ikka. Inglise, Saksa ja Jaapani sõjaromaanide autorite töid tulevikusõjast

Sõda on ikkale, kuid ühikast ka romanti-line ja paelub kirjaniitluse tähelepanu. Selle-pärast walitwad autorid nii wäga tihti sõja-oma romaanide taustaks. Fantastiliste ro-maanide autorid aga pühitawad tungida läbi tulewikku warjawa loori ja ennustada, mis-suguseks kujuneb tulewikusõda. Nädal aega tagasi algas sõda. Waadagem. mida ennu-s-tasid autorid selle sõja kohta.

Seitse aastat tagasi ilmus Berliinis raa-mat „Shufõda 1936. a. ja Pariisi häwitamine“. Saabus ja möõdus see 1936. aasta, kuid sõda ei olnud. Selle raa-matu autor, Saksa armee üks filmajaistwa-maid ohwitser, kujutas oma romaanis Ing-lise-Prantsuse sõjalist kokkupõrget.

Autor kujutas, kuidas inglased häwitafid Pariisi.

Warsti pärast seda ilmusid inglase Fou-ler-Righti romaanid: „Womid Praha lohal“ ja „Keli päewa sõda“.

Tulewikusõda pühitafid oma romaanides ennustad: ka Briti õhuohwiter Charleton ja Jaapani mereohwiter Tota Jsimaru. Wiimase raamat kandis pealkirja: „Zaa-pa-n peab sõdi ma Inglismaaga“. Temagi ennustus ei täitunud.

Kõigi nende raamatute autorid olid ühes asjas ühewõrra weendunud: et sõda algab äkki ja sõjakulutuseta. Nüüd meie teame, et sõda ei alganud sugugi äkki, waid teda wõitati juba kuu aega.

Saksa majori arwates pidi sõda algama Saksa õhujõudude rün-nakuga Pariisile.

Autor kirjeldab, kuidas lennukid heidawad alla kõhutawaid pomme, rünnawad kahrurid ning plagifewad kuulipildujad. Tol ajal peeti seda veel õubfeks fantaasjaks, kuid tänapäewal oleme selle kõigega harjunud ja autori fantaasia on jäänud tõelisele maha. Jaapani mereohwiteri raamat kirjeldab, kuidas Jaapani laewastil annab kõhuta-waid hooppe inglise laewastile ja häwitab

Hongkongi, tungides wälja Austraaliasse ja Uus-Meremaale ning koguni Indo-Hiinasse. Nii tema kui ka teised autorid olid weendu-nud, et sõda wõtab maailmasõja ilme.

Inglane Charleton arwas kindlasti, et sõda tekitab Saksa-Itaalia ja Ing-lise-Prantsuse wahel.

Temagi ennustus ei pidanud paika selles suhtes, et Itaalia ei seganud end sõtta. Poolast, mis moodustab praeguse sõja pea-teatri, ei teadnud neid autorid-ennustajad midagi delda.

Oma raamatus „Womid Inglis-ma a lohal“ ennustab Charleton, et järg-newad kümme aastat on täis sõdast. Ing-lise õhuohwiter on weendunud, et Itaalia ja Saksa wõidawad algul Inglismaa ja Prant-susmaa. Saksaama saab tagasi oma maa-alad Euroopas ja kõi afumaad.

Inglismaa peab loobutama Itaaliale Somalimaa ja Adeni, ning Prantsusmaa Sakale — Kame-runni.

Wiimaks peab Inglismaa loowutama ka Egiptuse, mis minewat Itaalia protekto-raadi alla.

Wõidetud Inglismaa hakkab nüüd süste-maatiiselt koguma oma jõude ja walmistu-ma uuele sõjale. Kui Inglismaa tunneb, et ta on küllalt tugew, algab ta uue sõja Saksaamaaga ja tuleb seeläbi wälja — wõit-jana.

Nii ennustasid ja ennustata b kirjaniit-lud. Kuid iga sõda on sageduse looriga ümbritse-tud. Sõda on hahartmäng, mida ei saa näha ette. Ükski eelmise sõda pole olnud järgmi-sega sarnane. Gelmitse sõja kogemused pole järgmisele enam sobinud, sest tehnika annab edasi ja muudab sõjapidamise taktikat.

Ärge unustage õhruks
„Uudislehte“ koju viia!

Ühine idee

Poola on oma saatuse ühendanud Prantsus-ja Inglismaaga

London, 8. septembril. (Hawas.) G.M. Oma raadiokõnes, millega esines hiinne Poola suur-saadik Maczynski poola-keelse saateteenistuse awamisel Briti ringhäälingu kaudu, suur-saadik seletas muuseas, et Poola on ühendanud oma saatuse Suur-Britanniaga ja Prantsus-maaga. Meie, ütles Maczynski, ei ole ühendatud Inglismaaga ja Prantsus-maaga mitte ainult kirjutatud lepingute, julgeoleku huwide ja rahvusliku kaitse kaudu, waid ka ühiste ideede kaudu. Meie jagame ühiselt oma tagajärgi ja õnne sõjas. Nii läänes kui ka idas meie maršime õlg-õla kõrwal maal, merel ja

õhus. Seejärele Maczynski puudutas lähemalt Suur-Britanniaga sõlmitud lii-dulepingut. Lõpuks ta luges ette Ing-lise peaministri Chamberlaini läkituse Poola rahwale.

Saksa lehed „Athenia“ loost

Berliin, 8. septembril. G.M. (D.M.). Seoses Saksa sõjalaewastiku ülemjuhata-se ametliku kinnitusega, mille järele on abjoluultselt kindel, et Saksa merejõud ei ole mingil wiisil ühenduses auril „Athe-nia“ torpedeerimisega, kätiklemad lehed arwustawalt inglise peaminister Cham-berlaini neljapäewast seletust alamkojas.

30a minut algab Saksa jalgvägi rünnakul

TÄNANE SPORDIRINNE

A. Tuju tõukas kuuli 15.80!

Ta on võitnud A. Kreeki. — 15 m ületamist korrapäraste tingimuste juures ei pea ta võimatuks

Spordimärkmeid Rakverest

Maratonijooksu esivõistlused on Viru spordirahval veel praegugi elavaimaks kõneaineks. Nagu selgus võistluste lõpul esitatud protestidest, olevat Viru maratonimeister O. Talvik lasknud ennast sõidutada autos. Et teel autoga tõepoolest mõningaid sekeldusi oli, seda ei püüa salata keegi. Küll aga tuleb nüüd tagantjärele välja, et olevat olnud teistelgi võistlejatel jagelemist autode pärast. Viru spordihuvilised olnud nii „vastutulelikud“ võõrastelegi, et kaasasõidul tehtud neilegi ettepanekuid autosse ronimiseks.

Kange mees oli „paljasjalgne“ Järvala. Ta puhanud kraavikaldal ning kui teda kutsutud autosse, mees vastanud: „Ei tule! Puhkan parkkümmed minutit ja liitsun jälle edasi!“

*

Rakveres viimati korraldatud võistlustel oli rekordarv pealtvaatajaid. Selle üle imestasid nii korraldajad, kui ka pealtvaatajad ise, sest tavaliselt näeb Rakvere staadionil rohkemal arvul võistlejaid, kui spordihuvilisi. ÜENÜ on nüüd püüdnud võistlusi ka pealtvaatajatele teha kaasa-elatavaks, kuid ikkagi veel lonkab asi sellest küljest. Kui saadakse üle sellest püüdest, siis leidub pealtvaatajaid küll, seda tõendab viimane võistlus.

*

Rakvere jalgpallirahvas on nüüd uhkust täis, sest hiljuti Läti—Eesti seltsidevahelisel jalgpallivõistlusel said Läti-Valga kaitseliidu spordiklubi mehed pihta tervelt 6 „kuiva“. See oli tõeline saunapäev jalgpalliväljakul, aga pani higistama ka korraldajaid, sest viimastele selgus, et enne „maavõistluste“ korraldamist tuleks ikka umbkaudseltki selgitada väljakutsutava meeskonna mängutaset. Hea sauna andmine võõrale meeskonnale on ju ilus asi, aga arvestama peab ka seda, et maas-lamajad ei lööda. Ja milleks neid „maas-lamajaid“ siis vedada Rakverre?!

TOM.

Meie kuulitõukajate seas on vast kõige visamalt arenenud Albert Tuju, kelle parim mark tänavu ja üldse on 14.71. Ometigi on see areng olnud pidev ning tänavu selsab ta meie kuulitõuke paremustabelis kolmandal kohal. Vähesed aga teavad midagi temast. Alamaal mõni sõna meie vaikesest ja vähetuntud kuulitõukajast.

Esimaks mees, kelle võistlustel on olnud juba sõjaväes, kus ilmutas erilist huvi maadluse vastu. Kuid nähes, et sellel alal erilisi tulemusi ei saavuta, hakkas ta enam huvituma kergejõustikust. Siirdudes 1934. a. Tallinna, puutus ta kokku mõningate Kalevi sportlastega, kes noort maapoissi hakkasid õhutama sportimisele.

Üheks innukamaks õhutajaks oli omaaegne maratoni jooksja, praegu ühendriikides elutsev A. Maasik, kes soovitas tal hakata kuuli tõukama.

Sama soovitasid ka meie valedajalgsem sprinter R. Toomsalu ja selleaegne tõkkejooksja A. Paluver. Nii hakkaski Tuju käima Kalevis, proovides aeg-ajalt „raudmuna“ tõugata. Esialgu näis talle, et temast kunagi kuulitõukajat ei saa. Teda pani lausa imestama, kuidas A. Viiding võis toime tulla üle 15 m küündivate tõugega.

1934. a. sügisel sooritas aga Tuju siiski oma esimese stardi, tõugates kohe esimesel võistlusel 13.15.

Sealjuures on huvitav märkida, et võistlustele pääs polnud sugugi kerge. Mõni päev enne võistlusi tulid Paluver ja Toomsalu tema juurde ja ütlesid:

„Pead enne tegema proovi siin Kalevis. Kui tõukad 12 m, siis võid kaasa võistelda, muidu mitte.“

„Katse võistlustel“ tõukas ta 12.50, millele sai loa kaasavõistlemiseks. Võistlustel tuli ta aga toime veelgi parema saavutusega, milline talle omalegi üllatusena tundus.

Järgmisel aastal ei pääsnud Tuju üldse spordile ligi, kuna viibis maal. Ka näis talle, et ega tast asja nagunii ei saa, mistõttu lõi asjale käega. Ometigi hakkas sügisel jälle isu tekkima spordi järgi.

Nüüsiis tuligi, et järgmisel kevadel oli kõhkleja jälle platsis, jäädes pikemaks ajaks valitsejaks kuulitõukes kalevlaste seas. Alles Kreegi siirdumisega Kalevisse, kaotas ta oma positsiooni. Tema parimaks tagajärjeks 1936. a. jäi 13.85. Sellest ajast peale kadus ka umbusk endasse ja mees hakkas tundma, et kuulitõuge polegi nii „kohutav“ ala, kui algul paistis.

Kui eelmisel aastal veel 14 m piir tundus kättesaamatuna,

siis järgmisel aastal rikkus ta selle „ületamatu piiri“, saades hooaja parimaks margiks 14.35.

Sealjuures tegi ta 1937. a. kaasa ainult kolm võistlust. Selle vastu mõeldud hooaeg kujunes üpris kahvatuks. Siirdudes uuele kutsealale, milline oli seotud mitmesuguste raskuste ja takistustega korraldiku treeningu sooritamiseks, pidi ta leppima sellega, et parima margina kogu hooaja kestel võis märkida kõigest 13.96.

Kuna aga tänavu elu on muutunud lahedamaks ning ka majanduslik olukord parem, siis võis Tuju tänavust hooaega alustada palju edukamalt. Ka on ta tänavu leidnud rohkem aega treeninguks. Esimestel võistlustel tõukas ta kohe 13.86, millele järgnes Eesti Mängudel 14.16.

Siis kordas ta Nõmmel oma isiklikku rekordit — 14.35,

kuna Pärnus peetud võistlustel tuli ta toime tagajärjega, milline pole just meie oludes igapäevane.

Ta tõukas uue isikliku rekordina 14.71.

Meid muidugi huvitab, kas pääseb A. Tuju varsti ka üle 15 m piiri. Sellekohasele küsimusele seletab ta ise:

„Ennustada ja lubada ei maksa küll midagi, aga öelda võin niipalju, et olen tänavu juba õrganud üle 15 m piiri.“

Ei taha hoohelda, aga võin anda ausõna, et kodus õuel, kus enamasti harjutan, tõukasin mõõdund neljapäeval täiesti normaalaraskusega kuuli 15.80,

kuid mitte ringist. Arvan aga, et kuigi ring mõjub veidi tagajärge pidurdavalt, võin sama saavutusega ka võistlustingimustes toime tulla. Kui mitte tänavu, siis tuleval aastal.“

Edasi selgub veel, et Tuju

on võitnud ka meie euroopa-meister Aleksander Kreeki. Seda aga etteandevõistlusel. Kreek andis Tujule 1,8 m ette, lubades teda võita. Ta tõukas 15.90, kuna Tuju sai tagajärjeks 14.50. — Seega sai võidu endale Tuju.

*

A. Tuju kohta olgu veel märgitud, et ta on päris kogukas mees, kaaludes 96 kg ning omades kehakasvu 1,87 m. Sündinud on ta Hiiumaal Keina vallas 13. juulil 1910. a. Samas on ta ka lõpetanud algkooli. Praegu tegutseb meie loodetav uus 15-m-meis ärialal.

Esimene pesapallivõistlus Tallinnas

käesoleva hooaja kohta korraldati eile sidepataljoni ja Põhja malevkonna noorkotkaste meeskondade vahel 10. pat. väljakul. Match lõppes punktiderohkena sidepataljoni kasuks 8:8, kuigi kolm esimest vahetust olid nullid. Võitja meeskonna koosseisu kuulusid: Parvi, Ant, Tep-pomees, Altsaar, Aavasalu, Viikmäe, Järve, Laidna, Väli ja Toomla.

Eesti meistrivõistlustega pesapallis katsetatakse alustada 24. sept. Spordi väljakul

Kurki võitis Salmise

Mikkelis peetud kergejõustikuvõistlustel, milleid oli tulnud jälgima üle 1000 pealtvaataja, saavutati rida korralikke tagajärgi.

Tulemused olid: 100 m — T. Häkkinen 11,1; 200 m tõkkeid — U. Siitonen 28,9; 800 m — N. Ylönen, 1:59,4; 5000 m — 1) T. Kurki 14:59,0; 2) J. Salminen, 15:09; oda — 1. Y. Nikkanen 72:16; 2) O. Heitanen 86:00.

Nurmi võidud Oslos

Soome paremaid vabaujujaid, Ville Nurmi, kes viibib praegu pikema võistlusturneel Norras, tuli Oslos peetud võistlustel esikohale 400 m ja 1500 m vabaujumises. Tema ajad olid vastavalt 5:21,0 ja 22:02,5.

Oskar Lillendal WREIBÄRGID

Willem põgeneb Poolamaal sakslaste eest

Kihutasid metsikus galopis mööda kajakad. Need liikusid otse Willemi suunas. Aga jälle lõhkes šrapnell ja paar kajakat kukkus hobustelt. Hobused, jäädes meeseta, tekklesid lägedal väljal niitama ringi.

„Põle siin aga kedagi!“ oli siis Willem endale öelnud, tõusnud üles ja haaranud siis ähkel hobusel kiitsetest kinni. Oli siis roninud värtseva looma selga, teise hobuse kiitset pidi veel kõrvale võtnud ning kihutas nii kajakatele järele, nagu poleks ta elu ees ootanud muud paremat kui ratsutada.

Nii oli ta jõudnud lähemasse poola külla. Kuid kajakad ei tihanud sealgi peatuda, vaid galoppisid veelgi edasi. Willemil aga kiiret polnud. Ta tahtis kõigepealt juna ja siis feda pakkuda ka loomadele. Noorem allohvitser Willem Wreibärgi armastas loomi ja eriti hobuseid ning mõttes oma rasketel päevadel ka loomadele.

Need vähesed poolakad, kes olid külas kohale jäänud, vaataskid Willemile väga vihaselt. Willem teadis väga hästi, et poolakad juba igivanast ajast taati ei sallinud sakslaid. Kuid Willem leidis hädas hea nõu ja hakkas poolakatega rääkima eestikeelset. Mõnib poolakad ei vastanud midagi. Kuid Willem lautas šokolaaditükki kätte ja seletas: „Ja see kaka, see on eestikeelne...“

Allohvitsersid jaksid juba poolakad aga kohe aru. Willem sai osta pätsi leiba ja sai ta ämbri hobuste jootmiseks. Noorem allohvitser Willem Wreibärgi laia juttu olid kuulnud mõned teisedki peatuma jäänud sõdurid ja tulid talle lähemale.

„Kiitset enese olevat eestlase...“ tähendas keegi noorepoolsetest meesest.

„Muidugi olen,“ vastas Willem rõõmsalt. „Kuidas teie teie jätte...?“

„Ega meie pole seie jäänud,“ tähendas keegi teine eestlastest sõdur. Meie puhkame siin veidi jalgu ja siis liigume edasi. Kes siis nende venelastega jõuab koos lipata...“

Siis oli Willem võtnud saapafääreid noka, lõiganud igale mehele suure viilu omaist leivast. Suguvennad polnud kah labeid, vaid vaataskid Willemile felleaga, et andsid talle tihti feliha ning ärs mees tõi itegi puideli nähtavale, kust sai peale võetud nut julgust. Kõik toimingud sooritati ning fõht täis, tahtsid mehed teha veel ärs väike nina, kuid Willem laitis selle ära: sakslased olavat lähemas.

Willem ronis ühe ratsu selga, teise selga rats eestlasi ja nii läks fõit aegamisi lahti. Poolakatele helbi veel „to wibzenie“ ja felleaga oli fõit korras. Pärast feda pole Willem enam fellese poola külla saanud, kuid talle jäid fellest külast ilusaimad mälestused.

Täht aega juba ratsutanud, felleaga korraga meie meesetele, et nende ees liikusid saksa ratsapüürid.

„Kiitsetes olid mees meie lahingut vastu võtta ei saa,“ seletas Willem meesetele. „Mis asja — tuleme hobustelt maha ja paneme neile tule piale. Meid on neli, meid aga kolm meest...“

Tulidki siis hobuste felleaga maha, hüppasid wopsti! kraawi ja andsid fellest sakslastele mehele kogupaugu. Sakslased kiitusid felle fadnast. Teised sakslased kihutasid otsekõrge teefäärseste wõssa, kuidas jalad hobustel kand-fid. Eestlased panid veel kogupaugu wõssa järele. Siis aga waatas Willem wäistulifelt fellestaha ja märkas teisi lähenevaid ratsanikke.

„Mehehe...!“ tahtis Willem tähendada šapradele, kuid äkki tundis ta küllas waluhat lööki, ta filmade ees läks pimebaks.

„Käbi...!“ furtis Willem veel mõelba.

„Käbi see ühe elu...!“

„Mis fa jorifed, wanamees —“ furtis ta Aarati häält. „Wõta leheb pihnu ja refenda punkti fõttu...“

Willem ajas filmad lahti ja leidis end Poola lahinguväljalt äkki koju lona täna faturinud olevat. Oli parajasti käimas briedšimäng wõistega.

„Kuidas uinal matfesse?“ küsis Karlutt. „Lafime find weidi aega tufastada. Siis aga hakkasid unes mõnifema ja laintafid wiimafis fufflaga wasta puhwefitappi, et panufas...“

„Wõi mis fa füs fa nüid fedaft unes nägib?“ ufufles Ruts edaft.

Willem pilgutas filmad fellest ja ütles:

„Ärs trumbita.“

Aarat, kes istus wanamehele wastas, äien-das Willemi paffumift „kolme trumbita“ fõrgufeni ja Willem fõi oma 26 mehega Ruffi-Karluti wõed põrmu. Selleaga lõppes fa mäng.

Nüüd leidis Willem ka mahti oma unenäo jutustamifeks.

„Wat parajati fui ma tufastafin, nägin, et olin Poolamaal. Wat jüst olin oma fiberi-fittidega fenna küind. Taganefime, nigu nüid poolakad taanduwad. Nägin unes, et faks-lased olid felletagant piale tulemas ja taht-fin feda wõlba teistele eestlastele, füs olid minuga kaafas, aga füs tunftin, et fain fa-rapnelli fufflasse...“

„Kiitsetes feda piad fuff aega, funi wiimafis faid falle fõia oma põrata ära panna,“ fõnuis Araat.

Willem kraamis kaardid fõttu ja tähendas füs elutargalt:

„Wat — need on need närwid. Kisse iffe kolmes fõjas on küind ja nüid veel neljanda ajal piad elama, felle närwid piawad olama nigu kraana fõssid, et feda elufest fõpuni elada... Wul weel paergaft filmade ees fõit need fõhad, füs ma olin fiberi fittidega...“

„Nii kuulba jah, et olid fiberi fittid,“ fõn-fas Ruts. „Nüwa weneffel füs ful fõgn aeg fõnu.“

Willem fõi käega.

„Ära affan jüba unustama,“ tähendas ta. „Tuff aega tufetafin meele, fuidas on wene-felles ämber — tahtfin poolakafelt fuffda ämbrit hobnfte jootmifeks. Wiimafis füs fult meelde, et wedroo...“

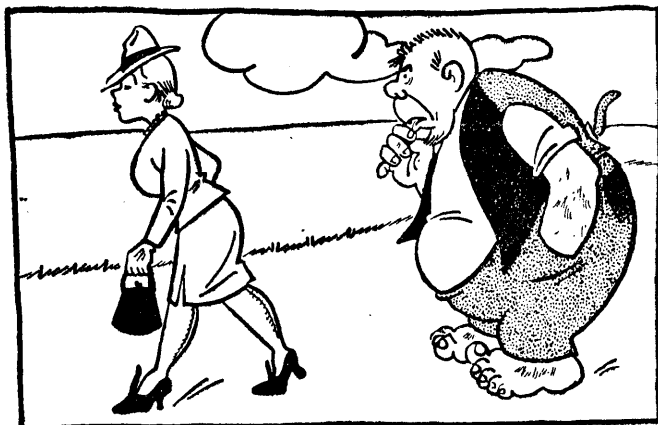
Willem fõnfis laulatagant äles, pani kaar-bid puhwefitapi laefasse, waatas fella ja tähendas füs:

„Wiie minuti päraft faas pääwanufifid —tefte fee wa flaperfaff jälle lahti — fuf-lame, mis fedaufufu on jälle nut ja fuf fang-gel faks-lased jüba on...“ — ja fõnfas ees-tuppa.

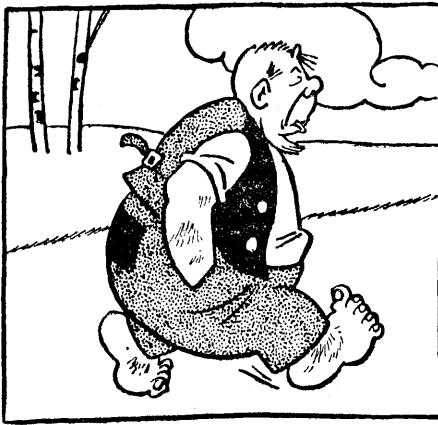
„Wanamees, mis fu jalgaftel wigaf on?“ päris Araat.

„Wiga põle furt fedaft ähti,“ wastas Willem. „Aga mul weel iffe nagu were fõss, et jalad fellest fureft põgenemifelt fõf-fa maal wõkis...“

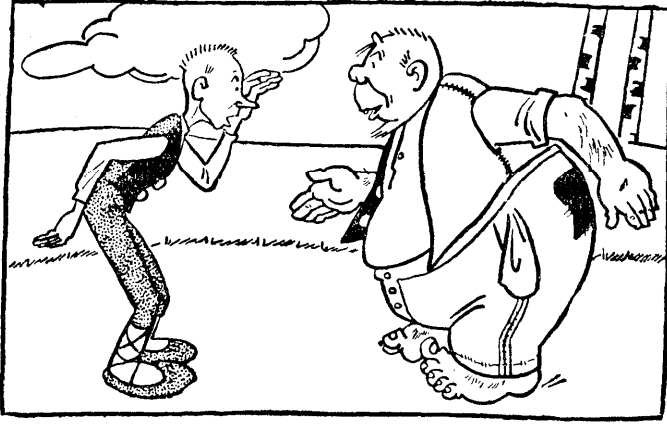
Vanapagana suur trump

„Oh sa igavene higi, —
nõe, sel sukad tagurpidi!
Sukajoon kah pole loodis —
tähendab vist küll uut moodi.
Ega's kedagi — kui nõnda, —
proovigem siis moodi mõnda...“

„Meestemoes on vana hõngu,
vähe mustreid, vähe lõngu.
Lugu ma ei pea shabloonist —
pigemini peenest toonist.
Panen mängu naiste noodid —
sitsid-satsid, värvlid, toodid...“

„Kallis härra Vanapagan —
sinuga ma kõike jagan —
kuid su riietus teeb hämma,
kas või mõnda kintsu tõmma...“
„Antsuke, küll nõudis higi —
moes nüüd kõik on tagurpidi...“

„Leiduri elu pole kerge!“ Eestlane tekitab „fotorevolutsiooni“

Töö, mis nõuab tegijalt suurt kannatust. — Kui Niguliste kiriku
õuel prooviti esmakordselt miljonilist fotoimet

Kogu maailma fotohuviliste peres on viimastel aastatel hakanud järjeist rohkem tähelepanu äratama eestlase Walter Zapi leiutised, millised ašwardavad fototehnika esile kutsuda täispõrde. Mõni aeg tagasi lasti kogu maailmas turule Zapi leiutatud pifikaamera, mis võimaldab täpselt pildistamist täielisele mõistele.

Nagu leidur ise on seletanud, on tal valminud veel teine leiutus — kaassantav fuurendusaparaat, mis töötab nõrgal elektrivoolul ja mille valgusallikal jatkub toitmiseks isegi üliküllaldaselt tashulambi patareist. Suba varemaltki on avalikkusele teatavaks saanud terve rida W. Zapi leiutisi. Nii on

tema leiutatud meie kohtufoja eksperimentiifkabinetis tarmitufelolew nn. kuulide identifiifseerimise masin,

mis välismaagi kriminalistide hulgas on äratanud suurt tähelepanu. Suba enne seda ta oli konstrueerinud Tallinnas ühe fiinse fotograafi juures töötades erilise fotoaparaadi plaatide jaoks, mis suurt tähelepanu äratas, samuti ka uuetüübilise kopeerimisaparaadi fotograaf Afelle.

Walter Zapi senise töö krooniks on aga ülalmainitud pifikaamera, mis samuti Tallinnas töötamise ajal leiutatud ja mis nüüd kogu maailma kultuurriikides patentitud. Ruidas see pifikaamera fündis, selle kohta teab mõndagi huvitatut jutustada Tallinna fotograaf N. J. Lander, kellellega W. Zapi oma leiutise viimistlemise ajal alaliselt käis nõu pidamas ja kellelga koos katseid tehti.

„Ühel päeval“, nii jutustab hr. N. J. Lander, „tuli Zapp, keda juba ammuigi tundsin leidurina, minu juurde. Teadsin, et ta juba mõnda aega käis ringi täiesti uuetüübilise pifikaamera konstrueerimise koostatfufega. Nüüd

tõmbas mees rinnataskust wälja wäikefe, mustafspeiifitud puust pulga ja lausus: „Zeem ta just täpselt nii suure.“

Sa ainult ütles, misfugufed peafid olema ta omadufed.“

N. J. Lander pidanud naljaks nii imepifife aparaadi ehitamist ja loetlenud fiis

terve rea tehnilisi tingimusi, mille läbi viimine sellise aparaadi juures näis täiesti wõimatu. Siljem aga selgus, et Zapp oli asja päris tõsifelt mõtnud, efitatud tingimusi arwestanud ja need mõnes fufhtes ifegi ületanud.

Uudisaparaatide konstrueerimine ife pole aga fugugi nii lihtne, nagu see walt kõrwalfeizjale mõifs näida.

Leiduse viimistlemine wõttis Zapi aega üle kahe aasta ja efimene aparaat läfs N. J. Landeri arwestufe järelle tal endal maksma wähemalt 10 000 krooni.

Naskeim töö oli muidugi objektiwiga, kuna ka see tuli katsetada eriti miniatiüraparaadi jaoks. Nii wõttis üffi katsete tegemine objektiwiga üle aasta, kuna ifka jälle tuli objektiw koost lahti wõtta ning ümmnenud puudust lafsta lihwmife teel kõrwaldata.

Proowiwõtteid käibi ifka tegemas Niguliste kiriku õuel.

Saanud tööga lõpule, leidis W. Zapp enda aga kõigi meie andekate leidurite ühife faatufe eest — ei leidunud küllaldaselt asjafthuwitatus waba kapitali.

„Ei leiduri elu pole Gesti kerge!“ oli Zapp sel puhul lafjunud.

Kuna välismaal aga asja wafstu otsekohe suurt huwi tunti, müüs Zapp oma leiutife patendi ühele Rätti firmale, järgides fellelga teife optik-leiduri inf. P. A. p. e. l. l. o faatufe, kes samuti oli funnitud fiirduma välismaalaste teenistufse.

W. Zapi wanemad elamad praegugi Rõmmel, keda poeg wafhepeal on Gesti

Walter Zapp

külastamas käinud. Nagu leidur ife jutustab, ta elawat praegu päris hästi. Seda ka ainelises mõttes, kuna üffi pifikaamera patendi eest ta saanud ligi kümnefordfe hinna fellelga wõrrelduna, mis efimene mudel tal endal maksma läfs.

Nagu leidur oma fiinfetele sõpradele finitanud, on tal veel tagawaras terme rida uudfeid ideid. Nii ka uus fuurendusaparaat, millel on automaatne teramufseadeldis ja mis töötab nõrgal afumulaatorivoolul, olewat kergefti kaassantaw huwimattalgi. See lahendaks aga ühtlafi ka suure probleemi, mis praegu katistab fotograafide tegewust maal. Nimelt kohtades, kus puudub elektrivalgustus, pole fuurenduste tegemine fugugi naljaafi. Muuwalgufefe üleminek tähendaks aga fuurenduste tegemifele piiramata wõimalufte awamist.

Vabadustammik — põhiakihi eluasemeks

Mille üle Narwa kodanik kaebab

Wabadusfõja efimese lahingkoha, Keldrimäe Wabadustammik, plats on muudetud nägufaks, kuid äärmifelt wõraskawaks nähtufeks on see, et põhjakiht on mofinud selle endale eluasemeks. Igafugune kahtlane element elab feal ilmfelt pidewalt, feft tammiku kaewifutes ja blindaazhis on ifegi magamisafemeid. Talwel on feal küll wafkus, feft külмага ei faa ka põhjakiht tammikus elada, kuid kewade tulekul kolitafse sinna üle. Mitmel puhul on politfiewõimud, kes on teadliksud kahtlase elemendi peatufest feal, faanud Wabadustammikufst kätte ka wargaid ning teife politfefe poolt tagaofitawaid ifikuid. Mõni aeg tagafi ütles Rätti päritolew retfidawift muutis tam-

miku ifegi warastatud kraami laoruumiks!

On olnud kõne all, et seefugufe elemendi kõrwaldamine Gesti Wabadusfõja efimeseft lahingplatfifilt peaks teostatama karmil kael. Seda mitte üffi seepärast, et meil oleks välismaalaste ees piinlik, waid ka oma inimestel on ehamugaw tunne minna tammikusse, kus liigub pidewalt kahtlafi elementi. Wabadustammik on praegu nägus part ja seda wõimalik fajutada jalutusfõhjana, fuf üffikult wõi ahkefifi, eriti aga naistefamastel, on õhtuti praegufstes tingimustes peagu wõimatu minna Wabadustammikusse jalutama.

Surnute Saare kuninganna

Reegi poleks uftunud, et ajalehefuulufufe peale, mis algab sõnadega „Õhtufatfe kuningriigi...“ ei faadud enam ega wähem kui 500 pafthumift. Tõfti küll, felle „funingariigi“ all oli mõeldud ainult faart, mille elanikud oleffid nõus andma oftjannale kuninganna tiitli. Nähtawasti fellestest faarepafumistest pole puudust, nagu näitab kassolew lugu, mille juustas ajalehtebele printfefs Baba, noor inglanna, kelleft juba mõnelgi korral waremalt awalikufses rohkesti juttu olnud.

Printfefs Baba on fir Charles Bruce i wanim tütar, inglannana fündinud Borneo faarel, mis Britannia protektoraaft all. Ta nimi walgatas esmatorfifelt ajalehefuurgedel, kui ta ofustas abielluda Ameerika poffifuulufefe Bob Gregoriga, mille järele ifa ofustas ta perefonnadigufest ilma jätta. See aga nähtawasti ei tähendanud energilifele printfefsife kuigi palju, kes kofust lahtufes ütles: „Kui muft fiin mõeti õigufed, muretfen endale ife kuningariigi“, milles mõin feadufe anda.“ Selles fumnas ta kaffasfi tequtfema, awaldades fuulufufe, milles teatas, et offid endale kuningriigi.

Enamus pafutawatet faartest ofutus aga ehitufeks kaljutufifideks, mis kufkil mereft üles ferfinud. Tegelikult printfefsife plaanidele fobinaw ofutus ainult n. n. „Surnute Saar“ Rofu lähedufes.

Naljune faar, kus fafwawad küpresfid, on turistidele tähelepanuobjektiks oma flootriwaremefega, muifife falmistuga ja erilife maalilifufega ning tema ümber tekkimud legendidega. Üks neift legendideft jutustab, et fefafjal ilmutamud fiin end kafele kalurife Rõba Meiffi. Kalurid annud tõotufe fel puhul faare fõrgeimale tipule keltatoni ehitamifeks. 140 a. hiljem kalurife järeltulijad lõpetafid selle töö. Sellifel fõmbel Surnute Saar, kus praegu afub ainult wäifene kalurifilalane, on muutunud populaarjeks paigaks. Igatahes muutufes nüüd oma noore „funinganna“ refidentfiks, faar ainult mõidab oma fuulufest. Rahjatebes märgitafse ainult, et faar aasta-aastalt ifka rohfeim merre wajuib ja ta iga tulewifus ei ole walt enam kuigi piff. Igaf juhul jatkub temalt aga küllaldaselt refllaamimatale printfefsife, kes wafwalt küll end täiesti kofufest wõits tunda kofas, kus fimmittatfe, et igaf õõl kupaistel tanifimwat koudid — Adria mere rahutufes lainetes fajandite wältel huffumute hinged.

Iga kolmas loos või ab

Täna, homme ja ülehomme toimub Raleni aias L. L. Tallinna Malewa Yda-malewifonna ja naisjaafonna fuur loterii-allegri. Sama Yda-malewifonna fellelaadilifed üritufed on alati olnud rikkalike mõitufega, fiis on need leidnud ka publiku rohket huwi ning külastajaid on olnud alati rohkesti.

Käesolewal loterii-allegril on üle 5000 mõidu ja kuna pileteid on waid 15.000, fiis mõidab iga kolmas pilett. Mõitufes on jalgrattaid, ülitõnnarideid, raadioaparaate, grammofoone jne.

Loterii-allegri algus täna ja homme kell 5 õhtul ning pühapäeval kell 12 päewal.

KOMPVEK
PILU PART
KAWE

100 000 franki Marsi elaniku eest

Kui Marsi uurimist peeti narruseks

Silistel õhtutundidel paistab lääne-taevas, mitte kõrgel horisondist hele, tugevpinane täht. See on planeet Mars, millest arvatakse, et see on „teine Maa“; paljud usuvad, et see on meie maakerale oma loomelise ja rahvastikult sarnane. Aljargnevalt jutustab meile täheteadlane Bruno S. Värge l mõndagi huvitavat meie „naabrilt“ Marfist.

Mis lähemad meie tähed kordal kui 1890. aastal Ameerika Ühendriikide president tähetornide ehitamiseks ja üldse tähe-teaduse elustamiseks summa määras, oli peagu kogu elanikkond sellest hämmastatud ja ajakirjandus avaldas selle kohta palju pihvelkugusid.

Sel ajal ei olnud Ameerika veel kultuurijete ehtedite jaoks kuigi vastuvõtlik. Selle-vaustu aga praegu annetatavale Ameerikas suuri summasid astronoomilisteks uurimis-teks. Samuti aga ka mitmes teises riigis ollakse huvitatud täheteaduse edust, kirjutatavale neil teemadel mahusaid teaduslikke töid ja ka ajakirjanduslikke raamatuid. Nii alles hiljuti annetas üks prantsuse daam

100 000 franki auhinna sellele, kes esimesena tõendab, et planeet Marfil rullub samasugune elu kui meil.

Üldse on Mars täht, millele meie päevil rohkem tähelepanu omistatakse. Teda on kerge leida läänetaevas tema punase vär-juure järele. Aga paari aasta järele fei-Tab Maa kõige ligemal ja on nähtav kogu öö. See on juulis, keega siis juulil.

Siis feiTab ta meie maakera 57 mil- joni kilomeetri kaugusel

ja kõigi suuremate tähetornide võimsamad pihvilmas on suunatud temale, et lahen-dada neid mõistatusi, mis ta meile üles feib.

Mars on päikest umbes poole kaugemal kui Maa, sellepärast feib ta ka poole vähem valgust ja soojust päikest. Ta on ka palju väiksem kui Maa, moodustades umbes we- randi selle pinnast. Selle-est on tal aga kaks kumb, mis aga teda kuigi palju ei wal- gusta. Eriti huvitavaks teevad Marfi aga tõstajad, et ta „maakerale nii sarnane on, ja et kõik tundemärgid, mida senini on tähele pandud, lajevad oletada,

et ka Marfil on elav loodus ja ini- mefed.

Õibolla itegi inimesed, kes usuvad, samuti kui meie, Jumalasse kui maailma looja-asse. Senini pole aga neisse huvitavasse küsi- muisse palju valgust suudetud muretseda, vaatamata kuuljate teadlaste pingutavale tööle.

Mida siis dieti ütlevad niidistaja mõim- jad telesaaduse Marfi kohta? Nii palju on juba selgitatud, et Marfi maapinna kohta on mõidud kaarte valmistada ja neil ära mär- tida mitmes mõõtmetes paiknevaid laike. Neist laikest arvatakse, et need on mäed, mereb, järved, food ja rabad, juft nii, nagu need asetsevad meiega maakeral.

Kuid need on ainult arvamised.

Peagu sama palju, kui on teadlasi, kes on oma elutööks valinud Marfi uurimise, on ka erinevaid arvateid, mis kõik pihivatav olla toepärased ja usutatavad. Kes teeb kord sel- gets, kellel on käeline õigus?

Loomulikult on Marfil ka talu ja suvi, jügis ja kevad, samuti kui meie Maal. 24,5 tunniga pöörleb Mars ümber oma telje. Äärmiselt selgesti on näha, kuidas talve faabumisel suurem osa Marfi pinnast kattub

ümmea, et kevadel jälle sulada ja jätta u- mevalda ja jää alla fitjast polaarvööd. Marfi aastaaegade kõige kuulsama uurijana on tuntud prof. Graff, Wiini tähetorni ju- bataja. Mägede asetuft ja fuju armeeffe mõttes arvatakse mõned teadlased, et

Mars on ifegi vanem planeet kui Maa.

Eritist eluvust pakkus Marfi uurimine aas- tal 1878. millal tuntud itaalia astronoom S. Chiaparelli leidis Marfil üfifituid jooni, mis ühendafid tumedaid laike. Ta ar- vatas, et need jooned on meefugufid ühenda- vav kanalid. Seda oma vaatekohta ei suut- nud ta aga kindlatuifitust tõestada.

Kus ei junda enam midagi teadus, seal mõtab maad fantafeerimine. Nii ka Marfi uurimisel. Teftis mitmesuguste Marfil näh- tavate fujuvde kohta igafugufid ja mõgagi kuulefti arvamisi, mis leibid ta rohkelti uskujaid. Mõõdfe aja teadus on selleaegfed vaatekohad usutatavate argumentide najal ümber liifanud. Rõpifiku selguft pole aga Marfi olemusse ftistki suudetud tunda. Kindel on aga see, et

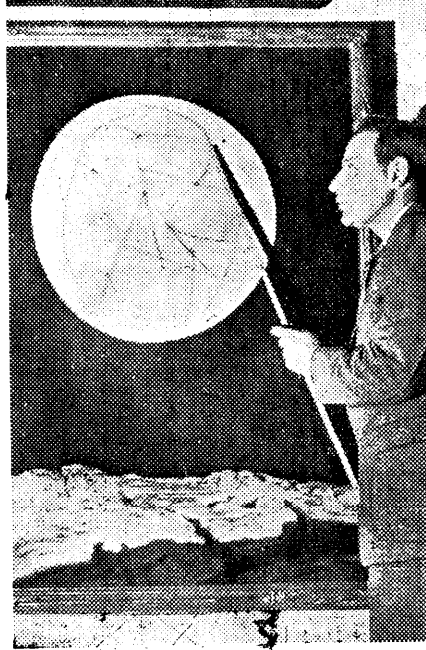
Marfil on palju külmem kui meil,

samuti on feafine õhufitit kaunis õhute ja ka hapnikku ja niistust on seal vähem kui maal. Loodus on aga tihti loomud oletuift, kes mõi- vav elada mõga mitmesugufes ja meile mõimatuina näivais oludes. Mifs siis mitte ei mõi Marfil olla meift erineva konftruft- fiooniga inimeft, kes end seal tunnevad mõib- olla sama hästi kui meie ftin.

Teaduift ei tohi mitte rohkem nõuda, kui ta jundab anda. Et fellel planeedil elu on, feba mõib teadus meile tõendada. Kas feal aga meile farnafed olendib elavvad, kes mõitlevad ja mõitlevad, röömufatavad ja kannatavad, feba mõib felgitada vavd ififtit fottupunumine nendega.

Kas jõuame kord nii kaugelt?

THE PLANET MARS

Teadlane selgitab Marsi kanalite probleemi

Pole maganud 10 aastat

Kummaline lugu Lõuna-Aafrikast

Lõuna-Aafrikas, Johannesburgi linnas, andis kõneainet mitmeks ajaks ajalehesõnum mehest, kes ei ole maganud 10 aasta jooksul sekunditki. Eriti leidis see tähelepanu arstide ringkonnas: tekkisid ägedad vaidlused. Ühed väitsid, et inimene ei või elada magamata, kuna oli ka vastuvaidlajaid.

Selle mehe nimi on Mr. Willams, kes omab aiandusettevõtte Johan-nesburgis. Ta on 34 aastat vana.

Mr. Willams jutustas ajakirjani-kele, et juulis 1928. aastal oli ta farmeriks Bethali lähedal, kus tule-mõll hävitas täielikult tema rikka-liku maisilõikuse. See sündmus va-pustanud teda nii, et ta järgnevatel päevadel liikunud ringi hüpnooti-taolises uneseisundis.

„Sellest sündmusest peale ma ei maganud kunagi öösel loomulikku und. Pöördusin arstide poole, kuid tagajärjetult: uuriti ja katsetati, aga ei suudetud midagi teha.

Päeval töötan tavaliselt 16 tundi, mitte kunagi laiseldes. Öö veedan lugedes raamatut või abikaasa peale-käimisel laman diivanil, kuid kõigile pingutustele vaatamata ei tule und. Lamades mõtlen kõikidest sündmus-test, aga ei kunagi sellest kohuta-vast õnnetusest.“

Mr. Willams omab kaheksakuise tütre, kelles avalduvad isa tunde-märgid: ta ei jää kunagi päeval ma-gama, kuid öösel magab väga rahu-liselt.

Mr. Willams jutustab, et ta on kaotanud kehakaalust 16,5 kg, ja vaatamata rikkalikule toitumisele, ei võta ta grammigi juurde.

Südamajalik puhaustus

„Peeter tahab mu oma jahiga viia taasa ringreile merel, aga enne peab ta meel tajuti puhastama.“

„On feal's nii palju prahti kogunenud?“ „Ei mõi juft velda, et palju — ainult ta armufade eelmine fümfaatia.“

Temast kõneldi hiljuti iga päev

Diplomaat punase pulloveriga

Sir Neville Henderson diplomaadina ja inimesena. — Võitlus spiooniga pimedas toas

Euroopa kriisi ajal kerkis eriti esiplaa-nile Briti saadik Berliinis, sir Neville Hen-derson, kes on praegu 56 a. vana. Diplo-maatia teenistuses ta seisab aga juba 23 aastat, millise aja ta on töötanud Konstantinoopolis, Kairos, Belgradis, Pa-riisis, ennesõjaaegses Peterburis, Lõuna-Ameerikas ja Tokios.

Selle aja jooksul ta on suutnud põhja-likult tutvuda kõikisuguste diplomaatlik-kude „nõksudega“ nii Euroopas kui ka Idas. Ja igal pool, kus ta viibinud, on ta suutnud endale kiirelt soetada sarmika inimese kuulsuse, osates sealjuures isik-likkuse ja diplomaatia vahel õiget sidet luues oma vestluskaaslaselt saavutada soovitava.

Ei maksa aga sellepärast veel arvata, et sir Henderson on kuidagi pehmeloo-muline või meelitaja.

Just vastupidi, tal on õige dūnaamiline iseloom ja mõnigi kord ta läheb teravus-tenigi.

Põlvenedes shoti perekonnast, on sir Neville pärandanud terava mägilase näo-jooned kui ka läbitungiva pilgu. Olles Inglise saadikuks Belgradis, tema laske-osavus aitas märksa kaasa populaarsuse tõusule head laskurit eriti hindavate serb-laste silmis.

Sama oli ka aluseks tema isiklikule sõprusele kuningas Aleksandriga,

kellega teda koos nähti isegi veel paar tundi enne kuninga hukkumist Marseille's. Senisest diplomaatlikust tööst ühe hinna-lisema mälestusesemena on hukkunud ku-ningast jäänud sir Neville'ile briljantidega ülekülvatud kuldne portsigar, mille ku-ninga lesk Maria pärast oma mehe surma kinkis Hendersonile, mälestuseks port-sigari senisest omanikust — kuningast.

Sama hea laskuri kuulsus

viis Hendersoni ka väga heasse vahe-korda Göringiga,

kes teatavasti on kirklik jahimees.

Lootmine oma laskuriosavusele ja isik-lik julgus oleksid juba alguses peagu tei-

Neville Henderson (keskel)

nud Hendersoni diplomaatlikule karjää-rile järsu lõpu. See juhtus Peterburis ajal, mil olid liikvele pääsenud jutud poo-leldi avastatud salaluure organisatsioo-nist,

mille jäljed ulatuvad Peterburi diplo-maatlikkudesse ringidesse.

Teiste hulgas ka Inglise saatkonnas va-litses ärevus ja kahtluse vari langes ka noorele, saatkonnas vähemtähtsal kohal teenivale shotlasele. Kolleegidele sõnagi lausumata otsustas Henderson ise alus-tada jahti salakuulajatele ja läks ööseks arhiivi valvele. Mõne tunni pärast ta

tõepoolest kuuliski pimeduses toale lähe-nevaid samme.

Ilma pikemalt kaalumata Henderson tungis „spioonile“ kallale ja lõi ta jalust maha.

Suur oli aga tema kokkumine, kui ruumi valgustades selgus, et pörandal lamab... tema otsene ülemus lord Credok, kes oli unetul ööl tahtnud tulla arhiivi kontroll-käigule.

Hendersoni erivõimete hulka kuulub ka see, et ta oskab hiilgavalt käsitada sulge. Tema ettekandeid, nagu tõendatakse, võib lugeda nagu romaane. Võibolla kord dip-lomaatlikust teenistusest lahkudes sir Ne-ville kasutab ära selle võime ja kingib maailmale oma mälestused, mis ei ole huvitavad üksi läbielamustelt, vaid veel rohkem vormilt.

Neville Henderson armastab ka ülla-tada diplomaate ootamatustega riietus-küsimustes.

Nii ta esimese diplomaadina hakkas kand-ma villast bulloveri, millist garderoobiosa ta töö juures tavatseb kanda pealegi tuli-punasena. Isegi ühel saatkonna vastuvõ-tul ta ilmus bulloveris. Suvisel ajal Hen-derson tavatseb kanda halle flanellpükse ja seemiskingi.

Ka saatkonnahoone Wilhelmstrassel, Hit-leri lossi naabruses, puutub silma oma erilise lihtsusega. Henderson tavatses oma päeva alustada jalutuskäiguga Tiergarte-nis, mängides selle järele pisut golfi ja alles siis tõsiselt töö juurde asuda. Seal-juures ta osutub suureks töömeheks ja sageli istub oma kabinetis veel pärast keskööd. Isegi pühapäeviti, mil tavaliselt inglased ei tööta ja saatkonnainimesed kõik linnast välja sõidavad, jääb Hender-son oma paberite juurde.

Henderson on ka ainus välisdiplomaat, kes saavutanud Hitleriga isiklikult sõbra-liku vahekorra. Sellega ongi seletatav, miks Berliini ajakirjandus suhtus Hender-soni isikusse suurima tagasihoidlikkusega isegi veel siis, kui Inglismaa ja Saksa vahel oli alanud juba õige terav kam-paania.

Marie Perle

Mida teeb Ameerika?

Ameerika sõjakirjaniku arvamus. — Euroopa vabises viimase pooltelse aasta kestel palavikus, mis nüüd võttis päris ohtliku kuju

Ameerika vaatab erutusega Euroopa sündmusi, sest praegune sõda ei riiva mitte ainult Vana Maa ilma. Sellest polegi väga kaua aega tagasi, kui ameeriklased arvasid, et Euroopa asjad ei lähe neile midagi korda. Pärast maailmasõda kahetsevad nad väga, et segasid end sellesse.

Jätkid suhtusid päris ükskõikset Abessiinia sõjale, hoidusid aupaklikus kauguses ka Hispaania kodu-sõjast. Tõsi, nende sümpaatiad olid Hispaania vabariiklaste poolt ja agressiivseid itaallasi nad ei sallinud, kuid vahele nad segada ei mõelnudki.

Nüüd on aga olukord tubli-ti muutunud. Jätkid ei hooli enam nii väga oma „splendid isolationist“, nad mõistavad, et

Euroopa kahjutuli võib kergesti tulla ka üle ookeani.

Nüüd jälgivad ameeriklased üha kasvava rahutusega Euroopa sündmusi. Selle tõenduseks on ankeedid, mis korraldati Ameerika Avaliku Arvamuse Instituudi poolt.

Kohe pärast Münchenit pöördus see instituut osariikide kodanikkude poole küsimusega, kas Chamberlain toimis õieti. Vastustest oli pooldavaid — 58,6%, eitavaid — 27,3%, ülejäänud hoidusid vastustest. Teisele küsimusele, kas on võimalik Euroopas lähema kahe aasta kestel sõda ära hoida, vastati 80% eitavalt.

Õeldi, et Chamberlain tegi küll hästi, et sõitis Müncheni, kuid sõda see ei väldi.

See puhkeb ikkagi vähem kui kahe aasta kestel. Kolmandale küsimusele, kas Ameerika tõmmatakse sellesse sõtta, oli kaks kolmandikku vastuseid eitavad. See oli aasta tagasi.

Pärast Tšehhoslovakkia kadumist maakaardilt vastati ankeedile juba 71%, et ühendriigid peavad sõjast võtma osa, et kaitsta sissetungi Kanadasse Mehhikosse ja Filipiinidele. Siis korraldas instituut veel ühe ankeedi: Kas on demokraatsetel riikidel, nende hulgas ka ühendriikidel, küllaldaselt jõudu astuda vastu agressiivsetele riikidele. 58,8%, vastasid — jaatavalt, 32,5% — eitavalt. Ülejäänud ütlesid, et nad ei tea seda.

G. F. Elliot, palju tähelepanu äratanud raamatu „Kui puhkeb sõda“ üks autoreid, andis välja päevakajalise raamatu, milles küsib: Kas ühendriigid suudavad võidelda oma vaenlastega, ja kas ühendriigid on küllaldaselt kaitstud. Kui suured on ühendriikide sõjajõud?

Ühendriikide peajõud seisnevad tema võimsas laevastikus. Ameeriklased võivad õigusega öelda: „Meie tulevik on merel“, õigemini öeldud — ookeanidel.

Hitleri poolt nimetatud Saksa ministrite riigikaitse nõukogu liikmed

Marssal Göring

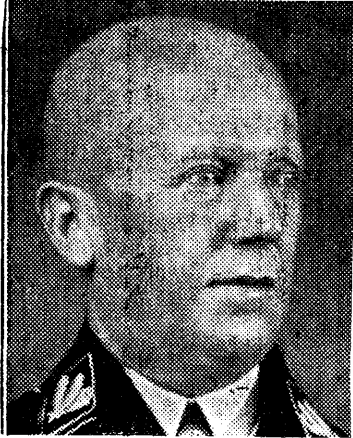
Minister Hess

Siseminister dr. Frick

Majandusminister Funk

Minister dr. Lammers

Kindraloberst Keitel

Selles suhtes on Inglismaa ja Jaapani seisund palju halvem. Neile võivad lennukid kergesti üle mere minna kallale, kuid Ameerikale mitte, sest ookeanid on selleks liig suured. Tõsi, Atlantist on ju korralduvalt lennatud üle, ja püstitatud suuri kestvuslende, kuid sõjas pole sellised rekordid enam teostatavad. Kui võimsad moodsed pommitajad ka ei ole, kuid üle ookeani nad oma pommikoormaga siiski ei suuda lennata. Sellepärast püüavadki Saksa, Jaapani ja Itaalia luua ookeanidele baase, ja sellepärast katsuvad nad oma mõju suurendada ka Lõuna-Ameerikas, kulutades selleks hiigelsummasid. Lõuna-Ameerika riigid aga ei lähe sellesse sõprusse, sest nad üksi on nõrgad endid agressorite vastu kaitsma. Seda suudab teha ainult ühendriikide laevastik, mis on Saksa ja Jaapani laevastikudest kokku — tugevam. Ameerika sõjalaevad on ka paremini relvastatud kui teiste riikide omad. Ühendriikide 1700 suurt merekahurit suudavad Ameerika randu hästi kaitsta.

Laevastikus teenib 135.000 madrust ja ohvitseri, sinna juurde arvamata reserviste. Ameerika ei kutsu oma noori inimesi töö juurest ära. Tema maavägi koosneb 238.000 mehest, samapalju on ka õhuväes. Seega on Ameerikas „püssi all“ kokku 600.000 meest, mis teeb välja pool % rahvarvust, samal ajal kui Saksamaal on nii või teisiti teenistuses 12% rahvast.

Nii jõuab autor otsusele, et Ameerika oma õnneliku geograafilise asendi tõttu ja võimsa sõjalaevastiku ning õhujõudude kaitse all on võitmatu. Selleks on tal liig palju loodusvarasid ja kõrgekultuuriline rahvas.

Kas jäävad ameeriklased üksikõikseks selle vastu, mis tehakse Vanas Maailmas?

Arvatakse, et ei milgi juhul. Meie päevil on isegi teineteisest kaugel olevad mandrid üksteisega seotud ja olenevad. Sellepärast arvab see ameeriklane, et ühendriigid astuvad varem või hiljem sõtta, mis puhkes nädal tagasi.

Algab kaitserõugete panemine

Möödunud femail jäid leetritaudi tõttu Tallinnas kaitserõuged lastele panemata. Nüüd korraldab linna tervishoiuosajond malfuta kaitserõugete panemise 18., 19. ja 20. septembril tella 4—5 pl. järgmistes tohtades: Vanas Britimajas — Wene turul, linna 9 algtoolis — Wabritu tän. 10, linna 16. algtoolis — Wärmu mnt. 64 ja linna 24. algtoolis — Wene-Walti teh. 22. Kaitserõugere järelemaatuist toimetatakse samal tellaajal ja jamaades tohtades 25., 26. ja 27. septembril.

Sundushilule kaitserõugere panemisele tuu-luivad täheleleval aastal tait lapjed, tes on jündinud 1938. aastal ja need 1937. ja 1936. aastal jündinud lapjed, tellele 1938. aastal kaitserõugereid pandub tagajärjeta, ning lapjed, tellele kaitserõuged senini mõnel põhjujel panemata.

Kõugepanemisele tuleb tana mõtta femail faadetud teadaanne, tana muji teateid laste-manematele enam et faadeta.

Kaitserõugereid mõib tanna fa evarstide juures, mis peab ilalloerleud lastele toimima hiljemalt 31. dettembris 1939. Sinna tervishoiuosajonna poolt korraldatud kaitserõugere panemine eelpool tähendatud päemadel on mafuta.

Wiilikunstnik Hubert Numere

annab laepäemal tell ½7 Kadrioru fontferti-mäljafal fontferti folistide faastegehujel.

Tellige „Uudisleht“

Toimetus

Aadress: Tallinn, Rataskaevu 9; postkast 188.

Telefonid: toimetuse sekretär 469-71, päevauudised ja karikaturist 427-18, kaugekõned, sport ja kohalikud teated 460-49, üldjuhi kab. 427-18 ja krt. 476-58. Telefoniudiste vastuvõtmine eelseisvasse numbrisse lõpeb igal tööpäeval kell 11, laupäeval kell 17.

Kõnetunnid: tööpäeviti k. 10—14 ja k. 18—20.

Esindaja Tartus: Kauba tän. 13—31, tel. 37-16.

Alalised kirjasaatjad kõikides kodumaa linnades ja suuremates maakeskustes.

Käsitirjad palutakse kirjutada paberi ühele poolele selgelt loetavalt, soovivat masinkirjas. Tarvitamata käsitirju alal ei hoita.

Uudisleht

ilmub 7 korda nädalas:

igal tööpäeval lõuna paiku ja pühapäeviti varahommikul.

Vastutav toimetaja: Aleksander Peterson, tel. 469-71, kõnetunnid k. 14—16.

Väljaandja: Kirjastus-osaühing „Sõnajõud“. voliniku telefon kabinetis 427-18 ja korteris 476-58, kõnetunnid k. 10—14.

Talitus

Aadress: Tallinn, Rataskaevu 9; postkast 188.

Avatud: argipäeviti k. 8—16.

Posti jooksev arve: nr. 820.

Telefonid: 455-33 ja 469-93.

Tellimise hind: 1 kuu kr. 1.45, 2 k. kr. 2.75, 3 k. kr. 4.—, 4 k. kr. 5.25, 5 k. kr. 6.50, 6 k. kr. 7.75, 7 k. kr. 9.—, 8 k. kr. 10.25, 9 k. kr. 11.50, 10 k. kr. 12.75, 11 k. kr. 14.—, 12 k. kr. 15.—. Välismaale tellimishind kahekordne. Aadressi muutmine 25 s. „Uudislehe“ 3 ja rohkem kuudeks tellijad võivad saada „Jutulehe“ 25 s. kuus ja põllum. kuukirja „Uus Talu“ 5 s. kuus. Kuulutuste hinnad: esiküljel 10 s., tekstis 12 s., tekstis tekstikirjaga 15 s. ja kuulutusküljel 5 s. mm vee-rul. Töö- ja korterikuulutused poole hinnaga. Kuulutuste koha valikut ei kindlustata.